

BANK DOBRYCH PRAKTYK

Monika Orszulak

**Scenariusz lekcji języka polskiego
w klasie II gimnazjum**

**GIMNAZJUM NR 12 IM. J. MATEJKI
W CZĘSTOCHOWIE**

Częstochowa 2016

Monika Orszulak

Gimnazjum nr 12 im. J. Matejki w Częstochowie

Scenariusz lekcji języka polskiego w klasie II gimnazjum

**Temat lekcji: „I muszę jechać... więc mnie żegnasz” – bolesne rozstanie
w utworze Juliana Tuwima „Przy okrągłym stole”**

Cele ogólne:

Uczeń:

- wykorzystuje informacje zawarte w utworze,
- analizuje i interpretuje utwór,
- tworzy wypowiedzi ustne i pisemne.

Cele operacyjne/ treści z podstawy programowej:

Uczeń:

- wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu,
- przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją,
- korzysta ze słownika frazeologicznego,
- rozpoznaje problematykę utworu,
- charakteryzuje postać mówiącą w utworze i jej adresata,
- przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego,
- omawia na podstawie poznanych dzieł literackich i innych tekstów kultury podstawowe, ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne: miłość, cierpienie, nadzieję; dostrzega i poddaje refleksji uniwersalne wartości humanistyczne,

- tworzy spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat,
- uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi,
- wskazuje funkcje użytych w utworze środków stylistycznych z zakresu słownictwa (metafor), składni (powtórzeń, pytań retorycznych), fonetyki (rymu),
- stosuje związki frazeologiczne, rozumiejąc ich znaczenie.

Metody i formy pracy: dyskusja, praca w grupach, praca z tekstem, tworzenie tekstów.

Środki dydaktyczne: karta pracy, słownik frazeologiczny, prezentacja przygotowana przez nauczyciela (https://prezi.com/rnvn9e4k_kbm/przy-okragym-stole/) z wykorzystaniem:

- adaptacji filmowej utworu „Opowieść wigilijna” Karola Dickensa (<https://www.youtube.com/watch?v=HO65yucdW5o>),
- fragmentu audiobooka „Mały Książę” (<https://www.youtube.com/watch?v=rI1DK4WEwI0>),
- reprodukcji obrazu Artura Grottgera „Pożegnanie powstańca”,
- reprodukcji Rycerze Okrągłego Stołu i święty Graal. Malunek z XV w.,
- zdjęcia okrągłego stołu z Pałacu Pezydenckiego,
- utworu Ewy Demarczyk „Tomaszów” (<https://www.youtube.com/watch?v=X4WWccQjDOc>).

Bibliografia:

- Węglińska M., *Jak przygotować się do lekcji?. Wybór materiałów dydaktycznych*, Warszawa 1997.
- Rau K., Ziętkiewicz E., *Jak aktywizować uczniów? „Burza mózgów” i inne techniki w edukacji*, Poznań 2000.
- *Polonista w szkole. Podstawy kształcenia nauczyciela polonisty*, red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2004.
- Nolting H.P., *Jak zachować porządek w klasie*, Gdańsk 2004.

Przebieg lekcji:

1. Nauczyciel informuje uczniów, że tematem lekcji będzie analiza i interpretacja utworu Juliana Tuwima „Przy okrągłym stole”. Podczas lekcji jako pomoc dydaktyczna wykorzystana zostanie prezentacja (https://prezi.com/rnvn9e4k_kbm/przy-okragym-stole/) oraz karta pracy (Załącznik 1).
2. Po odczytaniu utworu, nauczyciel przedstawia uczniom fragment filmu „Opowieść wigilijna” (39:11–41:50), fragment audiobooka „Mały Książę” (32:27–34:16) oraz obraz Artura Grottgera „Pożegnanie powstańca”. Zadaniem uczniów jest odnalezienie motywu łączącego prezentowane teksty kultury. Nauczyciel prosi o znalezienie w wierszu Tuwima wersu, który mógłby zostać tytułem przedstawionego obrazu oraz fragmentów filmu i utworów literackich.

Uczniowie zauważają, że tematyką prezentowanych materiałów jest rozstanie, pożegnanie dwojga osób. Wers – tytuł: „I muszę jechać... więc mnie żegnasz”.

Nauczyciel prosi uczniów o podanie własnych przykładów utworów, których motywem jest pożegnanie, rozstanie (nie tylko mężczyzny i kobiety). W razie potrzeby uzupełnia odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi:

Do M* Adama Mickiewicza

Romeo i Julia Williama Szekspira

Krzyżacy Henryka Sienkiewicza

Trzy strofki Cypriana Kamila Norwida

Testament mój Juliusza Słowackiego (podmiot liryczny żegna się z przyjaciółmi i światem)

Treny Jana Kochanowskiego (podmiot liryczny żegna się ze swą córką)

Uczniowie zapisują temat lekcji: *I muszę jechać... więc mnie żegnasz – bolesne rozstanie w utworze Juliana Tuwima „Przy okrągłym stole”.*

3. Kolejnym etapem lekcji jest określenie sytuacji lirycznej. Uczniowie szukają odpowiedzi na pytania postawione przez nauczyciela.

- a) kto mówi? – *mężczyzna **wyjechałem, zostawiłem***. Wniosek: utwór jest przykładem liryki bezpośredniej,
- b) do kogo się zwraca? – *do kobiety: **jedyna, najmiłsza***. Wniosek: utwór jest przykładem liryki zwrotu do adresata. Określenia, których mężczyzna użył, mówiąc o kobiecie, świadczą o jego uczuciach względem niej. Adresatka wypowiedzi jest jego ukochaną,
- c) co proponuje osoba mówiąca? – *wspólny wyjazd do Tomaszowa **A może byśmy tak, jedyna, wpadli na dzień do Tomaszowa?***
- d) dlaczego podmiot liryczny wysuwa taką propozycję? – *kobieta i mężczyzna rozstali się, mężczyzna jest przeświadczony, że nie dokończą rozmowy, która poprzedziła jego wyjazd **Musimy skończyć naszą dawną rozmowę smutnie nieskończoną.***

4. Następnie zadaniem uczniów jest scharakteryzowanie bohaterów na podstawie przeżywanych przez nich emocji. Nauczyciel dzieli klasę na grupy. W grupach uczniowie szukają informacji o odczuciach postaci, popierają swe wypowiedzi odpowiednimi fragmentami tekstu.

Mężczyzna	Kobieta
Jeszcze mi ciągle z jasnych oczu Spływa do warg kropelka słońca	A ty mi nic nie odpowiadasz I jesz zielone winogrona
Jeszcze ci wciąż spojrzeniem śpiwam: "Du holde Kunst"... i serce pęka	więc mnie żegnasz, Lecz nie drży w dłoni mej twa ręka
Błogosławiłem, przeklinałem	Bez słowa

Przykładowe odpowiedzi:

Zachowanie kobiety jest pozbawione emocji, spokojnie je winogrona, chłodno żegna się z mężczyzną.

W przeciwieństwie do kobiety mężczyzna płacze, pęka mu serce. rozstanie wywołuje w nim skrajne emocje: błogosławi je i przeklina; odczuwa ulgę, ale też złość.

Mężczyzna do dzisiaj wspomina rozstanie, które nappełniło go smutkiem i pozostawiło wrażenie niedokończonej rozmowy. Poszukuje kontaktu z ukochaną, zaprasza ją do Tomaszowa. Być może ma nadzieję na odbudowanie z nią relacji, wyjaśnienie spraw, które przyczyniły się do rozłąki.

5. W dalszej kolejności nauczyciel kieruje uwagę uczniów na tytuł utworu – „Przy okrągłym stole”. Dlaczego tytułowy stół jest akurat okrągły? Zadaniem uczniów jest poszukanie znaczenia frazeologizmu okrągły stół (można skorzystać ze słownika frazeologicznego).

Za Słownikiem frazeologicznym PWN: *okrągły stół; rozmowy, obrady itp. okrągłego stołu, przy okrągłym stole – rozmowy, obrady prowadzone przez przedstawicieli różnych ugrupowań, partii politycznych, krajów w celu znalezienia kompromisowego rozwiązania spornych spraw.*

Uczniowie powinni odnaleźć nawiązanie do okrągłego stołu z legend arturiańskich.

Za Wikipedią: *okrągły stół – stół подарowany królowi Arturowi przez jego żonę lub Merlina (w zależności od wersji legendy). Każdy, kto przy nim zasiadał był równy. Był on miejscem spotkań Rycerzy Okrągłego Stołu. Wykonany był z drewna i kamienia. Wryte były na nim poślacane litery*

z inicjałami wszystkich 150 rycerzy. Miejsca przy nim nazywane były zydlami. Przy stole znajdowało się jedno miejsce, zwane „miejscem zguby”. Każdy, który nie był wybrany, gdy usiadł na nim, umierał. Wcześniejsi władcy zasiadali przy długich stołach. Na samym początku siedział król. Im dalej od króla, tym mniej ważni byli ludzie. Król Artur uważał, że wszyscy są sobie równi i dlatego podczas jego panowania, wszyscy siedzieli przy okrągłym stole.

Okrągły stół jest symbolem równości i braterstwa – prawdopodobnie podmiot liryczny liczy na osiągnięcie porozumienia z kobietą, z którą się rozstał, dlatego rozmowa ma zostać dokończona przy okrągłym stole.

Okrągły stół jest obecny również w historii Polski – w 1989 r. przy okrągłym stole prowadzone były przez przedstawicieli władz PRL i opozycji solidarnościowej negocjacje, od których rozpoczęły się zmiany ustrojowe Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Nauczyciel prezentuje zdjęcie okrągłego stołu eksponowanego w Pałacu Prezydenckim w Warszawie.

6. Następnie uczniowie z pomocą nauczyciela dokonują analizy wiersza.
  - a) utwór zbudowany jest z 8 czterowersowych zwrotek, jest to dziewięciozłogowiec. Budowa kłamrowa – utwór spaja kłamra: A może byśmy tak, jedyna, Wpadli na dzień do Tomaszowa? – Więc może byśmy tak najmiłsza, Wpadli na dzień do Tomaszowa?...
  - b) w interpretacji tekstu może pomóc bogata interpunkcja: znaki zapytania, wielokropki, wykrzykniki, będące odzwierciedleniem emocji podmiotu lirycznego,
  - c) różnorodność środków stylistycznych.

Środek stylistyczny	Przykład
apostrofa/pytanie retoryczne	A może byśmy tak, jedyna, Wpadli na dzień do Tomaszowa?
pytanie retoryczne	Kto odczaruje nas?
epitet	białym domu
wykrzyknienie	A przecież wszystko – tam zostało!
powtórzenie	Kto odczaruje nas? Kto wyrwie
porównanie	Siedzimy martwo jak zakłęci; Jak sen urwała się rozmowa
peryfraza	Jeszcze mi ciągle z jasnych oczu Spływa do warg kropelka słońca
personifikacja	Ten biały dom, ten pokój martwy Do dziś się dziwi, nie rozumie...
synestezja	zmierzchem złotym Ta sama cisza trwa wrześniowa...

7. Na zakończenie lekcji nauczyciel prezentuje utwór w wykonaniu Ewy Demarczyk. Uczniowie zauważają, że w piosence nastąpiła zamiana osoby mówiącej – w piosence jest nią kobieta, która zwraca się do mężczyzny.

8. Praca domowa

Odpoetyzuj tekst. Na podstawie wiersza Juliana Tuwima napisz krótkie opowiadanie, które urozmaicisz elementami opisu, charakterystyki postaci lub dialogiem.

KARTA PRACY   *Julian Tuwim „Przy okrągłym stole”*

1.   **Problematyka:**.....

2.   **Uzupełnij:**

Podmiot

liryczny:.....

Adresat wypowiedzi osoby mówiącej:.....

Propozycja podmiotu lirycznego:.....

Przyczyna wysunięcia propozycji:.....

.....

3.   **Zachowanie bohaterów. Uzupełnij tabelkę cytatami**

Mężczyzna	Kobieta

Co można powiedzieć o kobiecie i mężczyźnie na podstawie ich zachowania?

a)   kobieta – .....

.....

.....

b)   mężczyzna – .....

.....

.....

4. Środki stylistyczne

Środek stylistyczny	Przykład
apostrofa	
pytanie retoryczne	
epitet	
wykrzyknienie	
powtórzenie	
porównanie	
peryfrazja	
personifikacja	
synestezja	

Monika Orszulak